

AFSTØBNINGSSAMLINGEN & SKULPTURRESTAURERING

ERIC ERLANDSEN

Afstøbningssamlingens betydning for nutidens og en fremtidig restaurering, dvs. rekonstruktion og genhugning af udendørs skulpturelle dekorationer, kan ikke undervurdes.

De talrige opgaver jeg gennem 34 år har haft ansvaret for, i slotshaverne, på slottene, adelspalæerne, kirkerne, Frihedsstøtten og mange andre, beror alene på en bred, klassisk billedhuggeruddannelse på Kunstakademiet.

Denne uddannelse er utænkelig uden eksistensen af en afstøbningssamling.

Da jeg som ungt menneske endelig havde besluttet mig for at prøve at blive billedhugger, var det ganske naturligt, at jeg søgte ind i museets stille sale for at hengive mig til studiet af intens form. Gennem gipsens beskedne materiale fik jeg prægtige "venner" blandt fortidens kunstnere, kendte som ukendte mestre.

Derinde mødte jeg også andre unge mennesker, der som jeg selv drømte om at blive optaget på Akademiet. Oplægningsarbejderne til billedkunstskolerne blev for det meste tegnet i Afstøbnings-samlingen, men også på Glyptoteket var der tegneskoler for vordende kunstnere, og disse lokaliteters betydning for en ung kunstners udvikling må ikke undervurderes. Naturligvis blev studierne på museet suppleret af private arbejder, forsøg på at modellere sine egne visioner, portræstudier og tegnede, hastigt nedfældede krads af plastiske oplevelser i de nære omgivelser.

Mødet med originalerne på mine rejser inden elevtiden på Akademiet supplerede gipsoplevelserne. Det var aldeles gribende at stå overfor eksempelvis Michelangelos grupper i Firenze og mærke stoffets pragtudstråling, men oplevelsen af gipsen hjemme i Danmark blev ikke fattigere af det, tværtimod! Hjemme i samlingen kunne man komme rundt om skulpturerne bogstavelig talt: Man opdagede, hvor voldsomt bagsiden på en "Pieta-gruppe" var blevet anlagt i marmoret – i domkirken så man kun forsiden. Også efter at jeg var blevet elev på Akademiet beholdt samlingen sit tag i mig, den besøgte ofte.

For mine senere store restaureringsopgaver blev Thorvaldsens rekonstruktion af gavlskulpturerne fra Aphaiatemplet på Ægina særdeles interessant – skønt den senere er blevet ændret.

Men selve figurerne behøvede man ikke tage til München for at se. De stod jo i den gamle samling, hvor man selv kunne tage stilling til gavlgruppernes rytmiske komposition. Også Niels Skovgaards rekonstruktion af Olympiagavlene, som fandtes i samlingen, fik stor pædagogisk betydning for restaureringsarbejderne. Man kunne sammenligne Skovgaards, G. Treus og F. Wolters rekonstruktionsforslag – og i øvrigt trøste sig med, at visse af gavlspidsfigurerne var blevet fornyede – genhuggede – allerede i oldtiden efter et jordskælv. Når jeg skriver "trøste sig med", skyldes det, at jeg – da jeg i 1969-72 rekonstruerede og genhuggede den første gavlgruppe på Amalienborg (Chr. VIII's palæ) – af en moderne professor på Akademiet blev kritiseret for ikke "at stå ved min egen tids udtryk og dreje nogle neonrør op i stedet for den gamle, ødelagte gavlgruppe." Erindringen om Olympiagavlgrupperne trøstede mig.

Da samlingen fik blivende ophold i Vestindisk Pakhus og jeg ikke havde set den længe, men selv var blevet ældre og så mere erfarent på tingene, opdagede jeg f.eks., at visse spor i afstøbningerne, som tidligere havde været generende, f.eks. kilesporene efter den ægte forms underdelinger, i sig selv var et stykke håndværkshistorie, som kommende generations stukkatører kunne lære meget af.

At tingene står tæt i Vestindisk Pakhus gør ikke så meget. Oplevelsen af denne rum-

Fig. 1. Sfinx fra Naxos, Delfi-museet. Sandsækkene sikrer skulpturen mod jordskælv.

lige billedbog er heftig. Jeg har flere gange i forbindelse med studierejser til Grækenland stået i Afstøbnings-samlingen og forberedt eleverne på, hvad de skulle ned og opleve. Ét besøg blev af særlig betydning: Da vi kort efter besøget i Toldbodgade stod ved Naxiernes sfinks i Delfi, var gulvet omkring dens sokkel dækket af sandsække (fig. 1). Der havde netop været jordskælv. Gipsen i København fik pludselig en tillægsværdi i mine øjne. Ikke alene var den studieobjekt, men den tjente også som sikkerhedskopi ifald den gamle sfinks skulle styrte ned og splintres. Og sådan forholder det

sig med alle skulpturerne i Afstøbnings-samlingen – ja, i samtlige gipssamlinger. I en urolig verden, hvor naturkatastrofer, vold og terror, for ikke at tale om krige, kan ødelægge alt omkring os, er det uvurderligt at have afstøbninger af de vigtigste kunstværker fordelt over kloden. Som sikkerhed.

Lad os ikke glemme, at tyskerne under Anden Verdenskrig – i Warszawa – sprængte Thorvaldsens rytterstatue af frihedshelten Poniatowski i luften, samt skadede hans statue af Kopernikus. Takket være de intakte gipsmodeller i Thorvaldsens Museum, kunne man genstøbe en ny rytterstatue samt reparere Kopernikusstatuen. De foræredes i 1952 den polske hovedstad som en gave fra den danske stat og byen København.

Men også i fredstid er de store kulturverdier truede. Vi har mange eksempler på ødelæggelser grundet forkert omsorg og manglende erkendelse af kunstværkernes betydning på langt sigt. Ser man f.eks. på Parthenonskulpturerne, Lord Elgins Marbles i London, forekommer det mig, at de befinder sig i dårligere bevaringstilstand end den, de gamle gipsafstøbninger i Vestindisk Pakhus viser.

Det var med disse syner i hovedet at jeg i forbindelse med udskiftningen af soklen under Salys rytterstatue på Amalienborg Plads, en storslået donation fra A.P. Møllers fond i anledning af Dronning Margrethes 25 års regerings-

jubilæum, bad om at få afstøbt rytterstatuen. A.P. Møller-fonden var positiv overfor dette ønske, og den store, bekostelige afstøbning blev taget i 1997 af stukkatørholdet fra Leif Jensens bronzestøberi. På forhånd havde jeg aftalt med museumsdirektør Allis Helleland, at den store afstøbning skulle stå i Afstøbnings-samlingen sammen med Donatellos og Verrocchios rytterstatuer af Gattamelata og Colleoni, en drøm, som allerede i 1921 blev undfanget af Hjalmar Friis. Men mig ubekendte, interne museumsforhold bevirkede, at sådan skulle det ikke være – og hest og rytter er stadig ikke stillet op. Dele af den er deponeret på Kronborg og den bærende piedestal er opmagasineret hos et flyttefirma.

Om hundrede år vil man værdsætte, at vi lod tage en afstøbning, for til den tid – eller inden, er original-bronzens korrosion så fremskreden, at det vil blive nødvendigt at støbe en ny i bronze. I mellemtiden vil gipsafstøbningen, ifald den udstilles permanent, kunne lære de fleste, som er optaget af skulptur, noget om klassisk, ædel form. Rytterstatuens kølige udstråling er kun tilsyneladende. Går man tæt på statuen, som man vil kunne det i en gips-samling, vil man hurtigt opdage, at den er et stykke bunden varme.

Fremtidens afstøbningssamling

Det skal ikke skjules, at jeg helst så Afstøbningssamlingen i vækst fremover, at afstøbning-

gerne indtog en større og større del af Vestindisk Pakhus. Samlingen burde have midler til at genansætte den uvurderlige ekspertstab, den rådede over indtil samlingen blev lukket i april 2002. Det gælder også de tilknyttede stukkatører, som man ikke kan erstatte ved at sende opgaverne ud i byen.

Samtlige de afstøbninger, som blev slået i stykker ved udflytningen fra Statens Museum for Kunst i 1965-66 til laden i Ledøje bør genindkøbes, således at den oprindelige samling bliver retableret. Det gælder f.eks. afstøbningen af Den farnesiske tyr fra Napoli. Afstøbningen kan købes i Berlin, pris: 2 1/2 million kroner. I den anledning er det nærliggende at minde om, at *ingen* af de dengang ansvarlige for samlingen er blevet stillet til ansvar for deres destruktive, visionsløse handlinger. Historiens øjne hviler på dem.

Man kunne ønske sig, at samlingen blev udvidet med afstøbninger af forskellige oldtidskopier, af tabte originaler, ganske vist af vekslende kunstnerisk kvalitet men værd at studere nærmere. Vi finder disse kopier, eller fragmenter deraf, i snart sagt alle tyrkiske, italienske og græske større museer – og ude i de små, ikke kedelige, egns-museer. Det kunne blive en spændende billedvandring, som måske også kunne anspore samlingens gæster til at opsøge de pågældende lokaliteter og derved gøre Den Kongelige Afstøbningssamling til en endnu større inspirator.